

Mgr. Havlín Miloslav, Ph.D.

Nové vojenské hodnosti a nové hodnostní sbory

V dubnu a květnu letošního roku vyšlo našem tisku několik článků, které obsahovaly nepřesnou informaci o tom, že se do naší armády vrátí vojíni, svobodníci, desátníci a četaři. Tato tvrzení nejsou zcela pravdivá, neboť hodnostní sbory mužstva a poddůstojníků vyhrazené právními předpisy především pro vojáky základní a náhradní služby v souvislosti se zrušením povinnosti vykonat základní, případně náhradní službu, na konci roku 2004 nezanikly. Podobných nejasností existuje víc, proto bude v následujícím textu zaměřena pozornost na změny, které v souvislosti s hodnostními sbory a vojenskými hodnostmi přinesla novela zákona č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání, z roku 2009.

Úvod

V zákoně č. 220/1999 Sb., o průběhu základní nebo náhradní služby a vojenských cvičení a o některých právních poměrech vojáků v záloze, ve znění pozdějších předpisů, zůstaly zmiňované hodnosti vojín, svobodník, desátník a četař zachovány pro vojáky v záloze, kteří příslušnou hodnost získali v průběhu základní nebo náhradní vojenské služby. Pouze pro vojáky z povolání se uvedené dva hodnostní sbory nepoužívaly, a to prakticky od roku 1960, kdy byl dnem 30. září zrušen hodnostní sbor poddůstojníků z povolání. A to se má nyní změnit.

Prioritním smyslem novely zákona č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání, je vytvoření odpovídajícího právního prostředí pro rozvoj plně profesionálních ozbrojených sil, které budou méně početné, ale lépe vyzbrojené, mobilnější a operativnější. [1]

Zákonem č. 272/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 143/1992 Sb., o platu a odměně za pracovní pohotovost v rozpočtových a v některých dalších organizacích a orgánech, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, dochází s účinností od 1. ledna 2011 mj. ke stanovení nových hodnostních sborů a vojenských hodností. Jde o první velkou změnu v této oblasti od úplné profesionalizace Armády České republiky, jejímž účelem je vytvoření nového hodnostního systému, který bude kompatibilní s hodnostními strukturami ozbrojených sil ostatních členských států Organizace Severoatlantické smlouvy. Kromě toho nový hodnostní systém svým uspořádáním lépe odpovídá tradici vojenských hodností používaných od vzniku československé armády.

Nový systém hodnostních sborů a vojenských hodností

Nový systém hodnostních sborů a vojenských hodností pro vojáky z povolání lze stručně charakterizovat takto:

- a) dochází ke změně ve struktuře hodnostních sborů – ruší se hodnostní sbory čekatelů–praporčků, čekatelů–důstojníků a rotmistrů, nově se zřizují hodnostní sbory mužstva, poddůstojníků a čekatelů,

- b) zavádějí se některé nové hodnosti – vojáci z povolání nyní budou jmenováni také do hodnosti vojín, svobodník, desátník nebo četař,
- c) některé stávající vojenské hodnosti se ruší – štábní rotmistr, podpraporčík a podporučík,
- d) dochází k přesunům některých vojenských hodností mezi hodnostními sbory,
- e) u některých vojenských hodností dojde ke změně jejich grafické podoby, např. se zavádějí stříbřité hodnostní knoflíčky (tzv. pecky) nebo stříbřité hodnostní pásky (tzv. rakvičky).

Hodnostní systém tak bude od nadcházejícího roku tvořen sedmi hodnostními sbory, do kterých bude nerovnoměrně zařazeno celkem dvacet vojenských hodností. Přehled nových hodnostních sborů a vojenských hodností je uveden v tab. 1.

Tab. 1

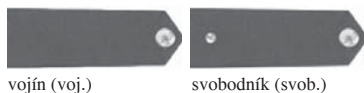
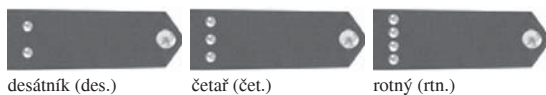
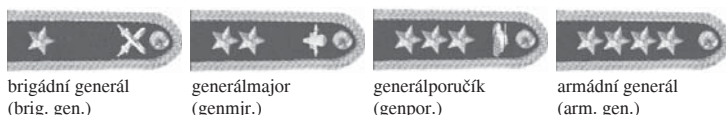
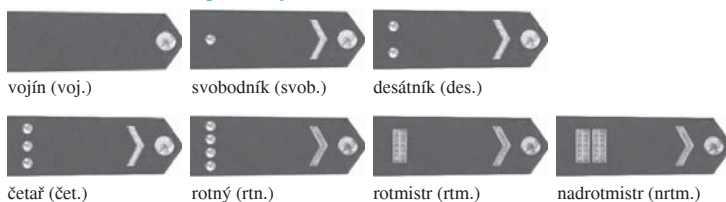
Hodnostní sbor	Vojenská hodnost
mužstvo	vojín, svobodník
poddůstojníci	desátník, četař, rotný
praporčíci	rotmistr, nadrotmistr, praporčík, nadpraporčík, štábní praporčík
nižší důstojníci	poručík, nadporučík, kapitán
vyšší důstojníci	major, podplukovník, plukovník
generálové	brigádní generál, generálmajor, generálporučík, armádní generál
čekatelé	vojín, svobodník, desátník, četař, rotný, rotmistr, nadrotmistr

Úprava hodnostního systému se v největší míře projeví u vojáků z povolání, kteří jsou služebně zařazeni na základních (nejnižších) systemizovaných místech. Zatímco v současné době vojákům z povolání na systemizovaných místech kulometník, nabíječ, pancéřovník, strojník nebo střelec náleží vojenská hodnost rotný, od příštího roku začnou svoji činnost vykonávat ve vojenské hodnosti svobodníka. [2]

K podstatné změně dochází také u hodnostních sborů čekatelů. Počínaje 1. lednem 2011 bude pro vojáky, kteří se připravují k výkonu služby studiem nebo výcvikem, s výjimkou doktorského studijního programu, existovat pouze jeden hodnostní sbor čekatelů s těmito hodnostmi:

- a) vojín – po dobu konání výcviku,
- b) svobodník, desátník, četař – po dobu studia ve vojenské vyšší odborné škole a bezprostředně navazujícího výcviku,
- c) svobodník, desátník, četař – po dobu studia ve vojenské vysoké škole v bakalářském studijním programu a bezprostředně navazujícího výcviku,
- d) svobodník, desátník, četař, rotný, rotmistr, nadrotmistr – po dobu studia ve vojenské vysoké škole v magisterském studijním programu.

Hodnostní označení na náramenících vojenských stejnokrojů Armády České republiky bude napříště tvořeno stříbřitými hodnostními knoflíčky, stříbřitými hodnostními pásky, velkou stříbřitou pěticípou hvězdou s lemou, velkými zlatovými třícípy hvězdami, velkými zlatovými pětícípy hvězdami s hodnostními pásky a velkými zlatovými pětícípy hvězdami s lemou. Součástí hodnostního označení vojáků-čekatelů bude u studentů vojenské vyšší odborné školy také stříbřité „véčko“, u studentů vojenské vysoké školy „véčko“ zlatové. Vyobrazení hodnostního označení na vojenských stejnokrojích Armády České republiky [3] je uvedeno v tab. 2.

Hodnostní sbor mužstva**Hodnostní sbor poddůstojníků****Hodnostní sbor praporčků****Hodnostní sbor nižších důstojníků****Hodnostní sbor vyšších důstojníků****Hodnostní sbor generálů****Hodnostní sbor čekatelů poddůstojníků**

Se zavedením nového systému hodnostních sborů a vojenských hodností došlo k změnám také ustanovení o nejkratší době výkonu služby v dané vojenské hodnosti. Jednak byla nově stanovena nejkratší doba výkonu služby ve vojenských hodnostech svobodník, desátník a četař na jeden rok, jednak je oproti dosavadní úpravě u vojenských hodností nadrotmistr, praporčků a podplukovník tato doba zkrácena o jeden rok, zatímco u vojenské hodnosti nadporučík o jeden rok prodloužena.

U hodnostního sboru čekatelů se nejkratší doba výkonu služby ve vojenských hodnostech nestanovuje, poněvadž do jednotlivých vojenských hodností budou vojáci-čekatelé jmenováni na základě splnění studijních povinností v jednotlivých ročních studiích na dané vojenské škole.

Přechodná ustanovení

V přechodných ustanoveních se pak upravuje způsob transformace ze stávajících hodnostních sborů a vojenských hodností do těch nových. Vojákům z povolání přísluší hodnosti získané podle dosavadních právních předpisů s těmito výjimkami:

1. Vojáci z povolání zařazení do hodnostních sborů rotmistrů až vyšších důstojníků a jmenovaní do vojenských hodností podle stávajícího znění zákona o vojácích z povolání se dnem 1. ledna 2011 zařazují do hodnostních sborů mužstva až vyšších důstojníků a přísluší jim vojenská hodnost podle znění zákona o vojácích z povolání účinného k tomuto datu, a to v závislosti na činnosti stanovené v nařízení vlády č. 203/2010 Sb., o seznamu činností vojáků z povolání stanovených pro jednotlivé hodnostní sbory a vojenské hodnosti.
2. Vojáci z povolání zařazení do hodnostních sborů čekatelů-praporčků a čekatelů-důstojníků a jmenovaní do vojenských hodností podle stávajícího znění zákona o vojácích z povolání se dnem 1. ledna 2011 zařazují do hodnostního sboru čekatelů podle znění zákona o vojácích z povolání účinného k tomuto datu a přísluší jim vojenská hodnost:
 - a) svobodník, pokud studují v prvním ročníku vojenské vyšší odborné školy nebo pokud neukončili studium prvního ročníku vojenské vysoké školy v bakalářském nebo magisterském studijním programu,
 - b) desátník, pokud ukončili první ročník vojenské vyšší odborné školy nebo ukončili studium prvního ročníku vojenské vysoké školy v bakalářském nebo magisterském studijním programu,
 - c) četař, pokud ukončili druhý ročník vojenské vyšší odborné školy nebo ukončili studium druhého ročníku vojenské vysoké školy v bakalářském nebo magisterském studijním programu,
 - d) rotný, pokud ukončili studium třetího ročníku vojenské vysoké školy v magisterském studijním programu,
 - e) rotmistr, pokud ukončili studium čtvrtého ročníku vojenské vysoké školy v magisterském studijním programu,
 - f) nadrotmistr, pokud ukončili studium pátého ročníku vojenské vysoké školy v magisterském studijním programu,
3. Vojákům z povolání, kteří jsou ke dni 1. ledna 2011 v dispozici z důvodu, že není možné rozhodnout o jejich služebním zařazení nebo proto, že byli do dispozice určeni před uplynutím stanovené doby trvání služebního poměru nebo před propuštěním ze služebního poměru, a kteří mají vojenskou hodnost:
 - a) rotný, přísluší vojenská hodnost svobodník,
 - b) rotmistr, přísluší vojenská hodnost desátník,
 - c) nadrotmistr, přísluší vojenská hodnost četař,
 - d) štábní rotmistr, přísluší vojenská hodnost rotný,
 - e) podpraporčík, přísluší vojenská hodnost rotmistr,
 - f) praporčík, přísluší vojenská hodnost nadrotmistr,
 - g) nadpraporčík, přísluší vojenská hodnost praporčík,
 - h) štábní praporčík, přísluší vojenská hodnost nadpraporčík,
 - i) podporučík, přísluší vojenská hodnost poručík.

Na tomto místě je potřebné připomenout, že veškeré výše uvedené změny hodnostních sborů a vojenských hodností se uskutečňují přímo ze zákona, a tudíž k jejich provedení se nevyžaduje žádný další právní akt, např. ve formě rozhodnutí. Proto také nepřipadá v úvahu použití ustanovení zákona o vojácích z povolání o jmenování vojáka z povolání do nižší vojenské hodnosti, než které v průběhu služebního poměru dosáhl.

Hodnostní příplatek

S úpravami vojenských hodností dochází logicky také ke změnám v oblasti hodnostního příplatku. Hodnostní příplatek představuje nadstavbovou složkou platu, která na jedné straně vyjadřuje postavení vojáka ve vojenské hierarchii, na straně druhé částečně kompenzuje povinnost vojáka konat službu nad základní týdenní dobu služby v rozsahu 150 hodin v kalendářním roce, a to bez nároku na plat a příplatek za práci přesčas. V návaznosti na změnu počtu vojenských hodností bylo nezbytné stanovit, případně upravit výši hodnostního příplatku pro vojáky z povolání v zákoně č. 143/1992 Sb., o platu a odměně za pracovní pohotovost v rozpočtových a v některých dalších organizacích a orgánech, ve znění pozdějších předpisů. Nová výše hodnostního příplatku je uvedena v tabulce č. 3.

Tab. 3

Vojenská hodnost	Stav od 1. ledna 2011	
	Hodnostní příplatek v Kč měsíčně	NATO kód vojenské hodnosti [4]
vojín	800,-	OR 1
svobodník	1.200,-	OR 1
desátník	1.300,-	OR 2
četař	1.400,-	OR 3
rotný	1.600,-	OR 4
rotmistr	2.000,-	OR 5
nadrotmistr	2.300,-	OR 6
praporčík	2.600,-	OR 7
nadpraporčík	3.100,-	OR 8
štábní praporčík	3.700,-	OR 9
poručík	3.100,-	OF 1
nadporučík	3.300,-	OF 1
kapitán	3.500,-	OF 2
major	3.700,-	OF 3
podplukovník	4.000,-	OF 4
plukovník	4.300,-	OF 5
brigádní generál	5.100,-	OF 6
generálmajor	5.600,-	OF 7
generálporučík	6.100,-	OF 8
armádní generál	6.800,-	OF 9

Prováděcí právní předpisy

Na úpravu hodnostních sborů a vojenských hodností provedenou v zákoně o vojácích z povolání bezprostředně navazují s účinností od 1. ledna 2011 další právní předpisy, a to:

- nařízení vlády č. 203/2010 Sb., o seznamu činností vojáků z povolání stanovených pro jednotlivé hodnostní sbory a vojenské hodnosti,
- nařízení vlády č. 223/2010 Sb., o katalogu prací vojáků z povolání,

- c) vyhláška č. 217/2010 Sb., o stanovení kvalifikačních předpokladů pro služební zařazení vojáků z povolání.

Nařízení vlády č. 203/2010 Sb., o seznamu činností vojáků z povolání stanovených pro jednotlivé hodnostní sbory a vojenské hodnosti, zavádí pravidla, co který voják vzhledem ke své vojenské hodnosti může vlastně vykonávat za činnosti. Jinak řečeno, pro každou vojenskou hodnost (vojín až plukovník), do níž je voják jmenován, je uvedeno, co všechno může tento voják dělat.

V příloze k tomuto nařízení vlády je uveden seznam činností vojáků z povolání stanovených pro jednotlivé hodnostní sbory a vojenské hodnosti. Vojenská hodnost vojín je např. vyhrazena pro vojáky po dobu základního výcviku po povolání do služebního poměru (přípravná služba), [5] svobodníci budou služebně zařazováni mj. na systemizovaná místa časovačů děl, záchranářů, odmořovačů, strojníků, záchranářů, kulometníků, průzkumníků, ženistů nebo řidičů, desátníci na systemizovaná místa starších odmořovačů, odstřelovačů, střelců-operátorů nebo kuchařů, rotmistři na systemizovaná místa náčelníků skladů, pyrotechniků-specialistů, správců střelnice nebo výkonných praporčků, poručíci na systemizovaná místa velitelů čet, pilotů vrtulníků nebo řídicích letového provozu, a majoři na systemizovaná místa náčelníků obvazíšť, náčelníků skupin štábů operačního velitelství nebo zástupců velitelů praporů.

Pokud bude voják z povolání vykonávat činnost, která je shodná s činností stanovenou pro více vojenských hodností, přísluší vojákovi z povolání vyšší vojenská hodnost v případě, že splnil podmínku doby výkonu služby ve vojenské hodnosti podle zákona o vojácích z povolání.

Nařízení vlády č. 223/2010 Sb., o katalogu prací vojáků z povolání, stanoví katalog prací vojáků z povolání a způsob zařazení prací vojáků z povolání do platových tříd. Podle tohoto nařízení vlády je práce vojáků z povolání, která spočívá v

- a) plnění výcvikových úkolů v rámci vojenských jednotek, odborné a speciální přípravě pod vedením a odborným dohledem nebo ve výkonu samostatných odborných činností při nácviku specializovaných činností při zajišťování provozu vojenské techniky pod vedením a odborným dohledem, zařazena do páté platové třídy,
- b) plnění výcvikových a bojových úkolů v rámci vojenských jednotek, vojenských útvarů a vojenských zařízení, zařazena do šesté platové třídy.

Práce vojáků z povolání zařazené do sedmé až patnácté platové třídy pak stanoví katalog prací vojáků z povolání uvedený v příloze k tomuto nařízení; v němž např. řízení a velení družstvu patří do osmé platové třídy, řízení a velení rotě do desáté platové třídy a zpracovávání hlavních dokumentů České republiky v systému obranného plánování Organizace Severoatlantické smlouvy do třinácté platové třídy.

Pokud práce vojáků z povolání není vymezena v katalogu prací vojáků z povolání, tak se zařadí do platové třídy stanovené pro obdobnou práci v katalogu prací ve veřejných službách a správě. [6]

Nová vyhláška č. 217/2010 Sb., o stanovení kvalifikačních předpokladů pro služební zařazení vojáků z povolání, zohledňuje pro výkon služby v příslušném služebním zařazení vzdělání [7] jako jediný kvalifikační předpoklad, kterým je toto minimální dosažené vzdělání v hodnostním sboru:

- a) mužstvo – střední vzdělání s výučním listem,

- b) poddůstojníci se stanovenou hodností desátník a četař – střední vzdělání s výučním listem,
- c) poddůstojníci se stanovenou hodností rotný – střední vzdělání s maturitní zkouškou,
- d) praporčíci se stanovenou hodností rotmistr, nadrotmistr, praporčík a nadpraporčík – střední vzdělání s maturitní zkouškou,
- e) praporčíci se stanovenou hodností štábní praporčík – vyšší odborné vzdělání,
- f) nižší důstojníci – vysokoškolské vzdělání v bakalářském studijním programu,
- g) vyšší důstojníci – vysokoškolské vzdělání v magisterském studijním programu,
- h) generálové – vysokoškolské vzdělání v magisterském studijním programu.

Pro výkon služby v příslušném služebním zařazení se za stanovené kvalifikační předpoklady považují kvalifikační předpoklady stanovené ve vyhlášce č. 221/2007 Sb., kterou se stanoví kvalifikační předpoklady pro služební zařazení vojáků z povolání, nejdéle ale do 31. prosince 2014.

Závěr

Zda nový systém hodnostních sborů a vojenských hodností naplní očekávání věcného gestora zákona o vojácích z povolání ukáží již nejbližší měsíce. V každém případě by se však změny provedené v hodnostním systému měly stát příležitostí pro zodpovědné uplatňování kariérního řádu, což by jistě přivítala většina vojáků z povolání.

Poznámky k textu:

- [1] Z obecné části důvodové zprávy k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 143/1992 Sb., o platu a odměně za pracovní pohotovost v rozpočtových a v některých dalších organizacích a orgánech, ve znění pozdějších předpisů.
- [2] Rozkaz ministra obrany č. 8/2010 Věstníku, zásady tvorby systemizovaných míst.
- [3] Návrh nové přílohy č. 6 vyhlášky č. 257/1999 Sb., kterou se stanoví zobrazení vojenského znaku, národního rozlišovacího znaku a znaku Hradní stráže, způsob označování vojenského materiálu vojenským znakem a mezinárodně platným rozeznávacím znakem, zobrazení vojenského stejnokroje a vojenských odznaků a jejich nošení a označování vojenské techniky národním rozlišovacím znakem nebo státním symbolem anebo znakem Hradní stráže.
- [4] NATO Standardization Agreement 2116-NATO Codes for Grades of Military Personnel.
- [5] Základní výcvik je zmíněn v zákoně o ozbrojených silách a v nařízení vlády o seznamu činností vojáků z povolání stanovených pro jednotlivé hodnostní sbory a vojenské hodnosti, není však upraven žádným právním předpisem, stejně tak přípravná služba. V zákoně o vojácích z povolání ve znění účinném od 1. ledna 2011 se sice objevuje definice výcviku, kterým se rozumí „vojenská příprava k získání základních vojenských znalostí a dovedností nezbytných k výkonu služby vojáka“, nicméně z hlediska právní terminologie jde o dva rozdílné instituty. Navíc je v zákoně o vojácích z povolání nadále podmínka pro přijetí do služebního poměru vojáka z povolání vykonání základní nebo náhradní vojenské služby.
- [6] Nařízení vlády č. 222/2010 Sb., o katalogu prací ve veřejných službách a správě.
- [7] Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů. Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.